

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАЦІЙ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

М. Ю. Чік, к. е. н., доцент, Львівський торговельно-економічний університет, marija_chik@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-8124-2276736X>,

Р. В. Бойко, к. е. н., доцент, Львівський торговельно-економічний університет, rboy@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-4044-0217>

Методологія дослідження. Під час виконання дослідження авторами статті було використано наступні методи наукового пошуку: аналізу й синтезу – при дослідженні положень нормативно-правових актів України, які визначають основні засади провадження зовнішньоекономічної діяльності економічних суб'єктів; системний підхід – при виокремленні чинників, які впливають на здійснення зовнішньоекономічної діяльності українськими підприємствами; загального й особливого – у процесі виявлення специфіки обліку й оподаткування операцій, здійснених у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах воєнного стану.

Результати. У статті розглянуто особливості оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в економічному просторі. Продемонстровано, що правильна організація системи оподаткування в країні є необхідною умовою її ефективного здійснення і, особливо, під час воєнного стану. Проаналізовано нормативно-правові акти України, які визначають основні засади провадження зовнішньоекономічної діяльності. Проаналізовано основні дії Національного банку України, що були реалізовані з метою врегулювання практики масового виведення з банківської системи готівкових коштів в умовах воєнного стану, а також здійснення спекулятивних операцій через придбання іноземної валюти за кордоном за курсом, який значно відрізняється від курсу валюти на території країни.

Виокремлено систему чинників, що впливають на зовнішньоекономічну діяльність підприємств і які пов'язані з особливостями воєнного стану в Україні. До таких віднесено ризики безпеки, проблеми збуту основної маси товарів і послуг, ускладнення логістики, перебої енергопостачання, дефіцит кваліфікованих трудових ресурсів на внутрішньому ринку праці. Продемонстровано, що ці чинники суттєво посилюють регулюючу функцію держави.

Новизна. Описано макроекономічний ефект воєнного шоку, що чинить вплив на економічну систему і призводить до посилення банківського регулювання, фактичний рівень якого значно перевищує фундаментально обумовлений. Це ускладнює процес валютного регулювання і оподаткування в Україні.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути корисними для українських підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність і прагнуть підвищити її ефективність в умовах впливу негативних чинників, пов'язаних з воєнним станом.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, оподаткування, банківське регулювання, законодавство, банківське регулювання, курс валют, Національний банк України, спекулятивні операції, воєнний стан, економічний простір.

Постановка проблеми. Дослідження оподаткування зовнішньоекономічної діяльності є надзвичайно актуальним у сучасних проблем організації та методики обліку та

умовах ведення бізнесу в Україні в умовах воєнного стану. Враховуючи, введений на території України військовий, сфера зовнішньоекономічної діяльності в частині законодавчих норм, особливостей обліку та оподаткування зазнає частих змін та нововведень. Тому постійний моніторинг таких змін є необхідним та потребує дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Болдовська К. П., Ковальова Т. В., Пеняк Ю. С. зазначають, що належне ведення бухгалтерського обліку та оподаткування зовнішньоекономічної діяльності має важливе значення для підприємств, що працюють в Україні, і може допомогти забезпечити дотримання місцевих законів і нормативних актів, а також мінімізувати ризик накладання штрафів і пені [1].

Плекан М. В., Мартинюк В. П. зазначають: «Окремі аспекти оподаткування експортно-імпортних операцій принципово відрізняються від тих, які були до моменту введення воєнного стану, а законодавчі та нормативні акти, що регулюють процеси здійснення зовнішньоекономічної діяльності, щоденно оновлюються та доповнюються залежно від обставин, що виникають» [2].

Панасюк В., Птащенко О., Клак О., Трубіцина О. зазначають, що засобом регулювання зовнішньоекономічної діяльності України є податкова політика, метою якої є створення сприятливих умов для формування позитивного сальдо зовнішньої торгівлі, залучення іноземних інвестицій, стимулювання конкуренції, усунення монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності [3].

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у виявленні специфіки обліку й оподаткування операцій, здійснених у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні передбачає взаємовідносини між українськими та іноземними суб'єктами господарювання і може здійснюватися як на території України, так і за її межами, що передбачено діючим законодавством у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

До зовнішньоекономічної діяльності належать:

- експорт чи імпорт, капіталу та робочої сили;
- надання іноземним суб'єктам господарювання консультаційних, страхових, транспортно-експедиційних, виробничих, юридичних, інших послуг та отримання таких від іноземних суб'єктів господарювання;
- наукова кооперація, науково-технічна кооперація з іноземними суб'єктами господарювання;
- міжнародні фінансові операції, в т.ч. кредитні операції;
- спільна підприємницька діяльність з іноземними суб'єктами господарювання, як на території України, так і за межами території України. Як приклад такої діяльності може бути створення спільних підприємств, спільна діяльність без створення юридичної особи;
- товарообмінні (бартерні) операції з іноземними суб'єктами господарювання.
- Зовнішньоекономічна діяльність також можлива без ввезення товару в Україну та його вивезення з території України. Це передбачено чинним законодавством у галузі зовнішньоекономічної діяльності. Наприклад, придбаний товар за межами України в одного нерезидента та реалізований іншому, який теж знаходиться за межами України.
- Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні зокрема можуть бути наступні:
 - фізичні особи-громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які постійно проживають на території України;
 - юридичні особи, які зареєстровані як суб'єкти господарювання на території України;
 - об'єднання фізичних осіб, юридичних осіб, фізичних осіб і юридичних осіб, які не виступають юридичними особами відповідно до діючого законодавства України, але мають постійне місцезнаходження на території України;
 - структурні одиниці іноземних суб'єктів господарювання (наприклад, філії тощо), які не є юридичними особами, але мають постійне місцезнаходження на території України;

– спільні підприємства за участю українських та іноземних суб'єктів господарювання;

– інші суб'єкти, наприклад постійні представництва нерезидентів.

Окремого коду виду економічної діяльності підприємству для здійснення зовнішньоекономічної діяльності при цьому мати не треба – таку діяльність можна здійснювати за будь-яким кодом виду економічної діяльності.

Суб'єкт господарювання у статуті повинен мати положення про те, що він має право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність. Суб'єкти господарювання, що перебувають на спрощеній системі оподаткування можуть здійснювати зовнішньоекономічну діяльність як на території України, так і за межами території України, за умови, що вони не здійснюють тих видів діяльності, які заборонені їм умовами перебування на єдиному податку. Це стосується як юридичних осіб, так і фізичних осіб (заборонені види діяльності передбачені у Податковому кодексі України ст.291.5).

Фізичні особи-підприємці, які перебувають на єдиному податку першої групи не можуть здійснювати зовнішньоекономічної діяльності, а фізичні особи-підприємці другої групи не можуть надавати свої послуги нерезидентам, так як для другої групи платників єдиного податку визначено, що послуги вони можуть надавати виключно платникам єдиного податку. Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на спрощеній системі оподаткування, як правило, є платники єдиного податку, які перебувають на третій та четвертій групі, як юридичні особи, так і фізичні особи.

Усі згадані суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності можуть займатися будь-яким видом зовнішньоекономічної діяльності (по деяким видам зовнішньоекономічної діяльності необхідна ліцензія). Також існують заборонені види видом зовнішньоекономічної діяльності відповідно до діючого законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності, наприклад:

– імпорт продукції (товарів) та послуг (робіт), які містять ідеї пропаганди війни та насилля;

– експорт за межі території України предметів (товарів), які становлять національне, історичне, археологічне або культурне;

– імпорт продукції (товарів), які можуть містити у собі моральну шкоду, шкоду здоров'ю;

– експорт та імпорт продукції (товарів) з порушенням прав інтелектуальної власності;

– деякі інші види зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, що вирішили здійснювати зовнішньоекономічні операції з товарами мають спершу зареєструватися для обліку у митному органі. Дану процедуру треба пройти лише один раз, подавши звернення до митного органу під час першого декларування товарів. Термін – один робочий день.

Під час постановки на облік суб'єкту господарювання присвоюється обліковий номер, який є дійсним на всій території України та є унікальним.

Для постановки на облік суб'єкт господарювання подає до митного органу заяву. Заяву можна подати як у паперовому, так і у електронному вигляді з накладанням кваліфікованого електронного підпису. Заява містить відомості про керівника та уповноважених осіб суб'єкта господарювання. Запит на отримання даних з єдиного державного реєстру, митний орган здійснює самостійно.

Якщо суб'єкт господарювання не став на облік на митниці, то йому може бути відмовлено у прийнятті митної декларації та митному оформленні.

Особливості обліку та оподаткування зовнішньоекономічної діяльності в Україні законодавчими нормативно-правовими актами, до яких у зв'язку з введенням на території України військового стану були внесені зміни. Процес бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності передбачає ряд норм, включаючи реєстрацію суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності у відповідних державних органах, належне ведення обліку всіх зовнішньоекономічних операцій, своєчасне подання звітності та сплату податків. Крім того, підприємства, що займаються зовнішньоекономіч-

ною діяльністю, повинні дотримуватися ряду інших норм, у тому числі тих, що стосуються придбання, обміну та продажу валюти, відповідних митних процедур та ін. Загалом, належне ведення бухгалтерського обліку та здійснення оподаткування зовнішньоекономічної діяльності має важливе значення для підприємств, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, і може допомогти забезпечити дотримання нормативно-правових актів, а також мінімізувати ризики отримання штрафів і пені.

Усі сфери діяльності підприємств України сьогодні повинні підпорядковуватися реаліям військового стану та переорієнтовуватися на потреби воєнного часу.

З 01.04.2022 року платниками єдиного податку третьої групи могли бути фізичні особи-підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми (пп. 9.1, 9.2 підрозд. 8 розд. XX Податкового кодексу України). До платників єдиного податку третьої групи не застосовували обмеження щодо обсягу доходу та кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах. Для них було встановлено ставку єдиного податку 2 % (пп. 9.4 п. 9 підр. 8 розд. XX Податкового кодексу України) [4]. Крім того фізичним особам-підприємцям 2-ої та 3-ої групи платників єдиного податку дозволено не сплачувати єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за працівників, які вирішили захищати країну на реальному військовому фронті. Зазначені зміни стосувалися суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як мікробізнесу, так і макробізнесу, оскільки право перейти на спеціальну групу платників єдиного податку за ставкою 2 % мали будь-які підприємства незалежно від форм власності і видів економічної діяльності.

Щодо митного регулювання операцій у зовнішньоекономічній діяльності на період дії воєнного стану під час ввезення на митну територію України товарів їх декларування та митне оформлення відповідно до митного режиму імпорту може здійснюватися шляхом подання попередньої митної декларації, яка містить всю необхідну інформацію для випуску товарів, без пред'явлення таких товарів митному органу відповідно статті

259 Митного кодексу України, або за місцем перетину митного кордону України шляхом подання митної декларації, заповненої у звичайному порядку, або в будь-якому митному органі в установленому законодавством порядку [5].

24.02.2022 р. Національний банк України видав Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 [6], яка регулює валютний ринок та порядок експорту та імпорту в умовах воєнного стану. Протягом усього періоду воєнного стану, який триває і станом на сьогодні до Постанови Правління Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24.02.2022 р. № 18 постійно вносяться зміни, що пов'язано з тим, що банківська система реагує на усі економічні і політичні події, які відбуваються у нашій країні.

Важливими нормами цієї постанови, що вплинули на діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність є наступні. В Україні заборонено видачу готівкових коштів в іноземній валюті з рахунку клієнта в іноземній валюті в обсязі, що перевищує в еквіваленті 100 000 гривень у день (без урахування комісії банку), крім зняття готівкових коштів в іноземній валюті з рахунків:

1) підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань), Уряду України;

2) на здійснення компенсаційних виплат на довготермінові відрядження та виплат на забезпечення діяльності працівників апаратів військових аташе та апаратів представників Міністерства оборони України при закордонних дипломатичних установах України;

3) на здійснення витрат або компенсаційних виплат на відрядження національних збірних команд України для участі в офіційних міжнародних змаганнях та навчально-тренувальних зборах з підготовки до таких міжнародних змагань, включених до Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань України на відповідний рік, що проводяться за кордоном;

4) фінансового управління Генерального штабу Збройних Сил України для забезпечення діяльності Збройних Сил України;

5) на здійснення державним авіаційним підприємством експлуатаційних витрат для забезпечення, організації та виконання повітряними суднами літерних авіаційних рейсів;

6) державних органів, уповноважених згідно із законодавством України здійснювати оперативно-розшукову, контррозвідувальну, розвідувальну діяльність або досудове розслідування;

7) дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав в Україні;

8) розпорядником яких є митний орган, для цілей повернення коштів, прийнятих митним органом на зберігання або вилучених, їх власнику;

9) на здійснення виплат на відрядження особам, які входять до складу офіційних делегацій, очолюваних Президентом України, для візитів за кордон, та/або до складу передових груп, що забезпечують підготовку візитів Президента України за кордон;

10) на здійснення виплат на відрядження працівникам державних підприємств, що є виконавцями державних контрактів (договорів) з оборонних закупівель, які здійснюються відповідно до законодавства України;

11) органів та підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій на здійснення виплат для виконання завдань за призначенням, що направляються для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій чи надання гуманітарної допомоги до інших держав;

12) небанківських фінансових установ, що здійснюють діяльність з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі на підставі ліцензії Національного банку України на здійснення валютних операцій, з метою підкріплення готівковою іноземною валютою власних кас та/або кас відокремлених підрозділів, пунктів обміну іноземної валюти в сумі, що не перевищує суми в іноземній валюті, яка була раніше зарахована банком на рахунок від здійснення валютно-обмінних операцій шляхом інкасації залиш-

ків готівки або самостійного внесення небанківською фінансовою установою залишків готівки на рахунок через операційну касу банку (філії, відділення), у якому відкритий цей рахунок; отримана як відшкодування за прийняті на інкасо банкноти іноземної валюти.

Також заборонено видачу за межами України готівкових коштів:

1) з усіх рахунків клієнта банку, відкритих у національній валюті, в обсязі, що перевищує в еквіваленті 12 500 гривень на кожен сім календарних днів;

2) з рахунку клієнта банку, відкритого в Україні в іноземній валюті, у загальному обсязі 100 000 грн. (до загального обсягу враховується сума готівкових коштів в іноземній валюті, які видано того самого дня з рахунку цього клієнта в іноземній валюті в межах України).

Вищезазначені заборони не поширюються на видачу коштів із рахунків:

– працівників апаратів військових аташе та апаратів представників Міністерства оборони України при закордонних дипломатичних установах України;

– особам, які входять до складу офіційних делегацій, очолюваних Президентом України, для візитів за кордон та/або до складу передових груп, що забезпечують підготовку візитів Президента України за кордон;

– працівників державних підприємств, що є виконавцями державних контрактів (договорів) з оборонних закупівель, які здійснюються відповідно до законодавства України;

– поліцейських, які направлені як представники (офіцери зв'язку) до Генерального секретаріату / Глобального комплексу інновацій Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, Європейського поліцейського офісу;

– особового складу органів та підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, які здійснюють заходи з надання допомоги з ліквідації надзвичайної ситуації чи надання гуманітарної допомоги на території інших держав.

На нашу думку, цієї нормою регулятор, в особі Національного банку України, відрегулював можливість масового виве-

дення з банківської системи готівкових коштів в умовах воєнного стану, а також здійснення спекулятивних операцій через придбання іноземної валюти за кордоном за курсом, який значно відрізняється від курсу валюти на території України.

Національний банк України сьогодні реалізовує оприлюднену Стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування [7]. Відповідно до неї дії Національного банку у межах першого етапу пом'якшення валютних обмежень спрямовуватимуться, зокрема, на мінімізацію множинності обмінних курсів.

З цією метою Національний банк України пом'якшує валютні обмеження в частині продажу безготівкової іноземної валюти громадянам. Так, із 29 серпня 2023 року Національний банк вперше з початку повномасштабної війни Національний банк України надав змогу банкам продавати безготівкову іноземну валюту населенню без підтвердження підстав чи зобов'язань для проведення такої операції. Відповідні операції здійснюватимуться за курсом, установленим банком, у межах щомісячного ліміту в розмірі 50 тис. грн в еквіваленті в одному банку. Також Національний банк України збільшив зі 100 тис. грн до 200 тис. грн в еквіваленті щомісячний ліміт на купівлю населенням безготівкової іноземної валюти з подальшим розміщенням на депозит від трьох місяців.

Зазначені зміни сприятимуть переорієнтації частини попиту населення з готівкової іноземної валюти на безготівкову, адже операції з продажу безготівкової валюти банками є зручнішими та безпечнішими. Це дасть змогу зменшити різницю між готівковим та офіційним курсом.

Крім того, Національний банк України з 1 грудня 2023 року вніс ще ряд змін у Постанову Правління Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24.02.2022 р. № 18, урахувавши потреби збереження макрофінансової стабільності, захисту міжнародних резервів, забезпечення першочергових потреб оборони, економіки та громадян, а також пропозиції суб'єктів

фінансового ринку, що забезпечують зазначені першочергові потреби. Так, із 1 грудня 2023 року:

– скасовано усі обмеження для банків та небанківських фінансових установ на обсяги можливого продажу ними готівкової іноземної валюти населенню. За оцінками НБУ, це сприятиме мінімізації різниці між готівковим та безготівковим курсами та, як результат, стабілізації курсових очікувань і підвищенню стійкості валютного ринку;

– дозволено Експортно-кредитному агентству (ЕКА) переказувати за кордон кошти для відшкодування / компенсації витрат за договорами страхування та перестраховування, укладеними з іноземними страховими (перестраховими) компаніями, а також для оплати витрат ЕКА, пов'язаних із здійсненням таких операцій. Це зроблено для забезпечення можливості страхування ризиків під час збройної агресії РФ проти України з метою гарантування безпеки судноплавства, сприяння стабільності морських перевезень, забезпечення сталого експорту української продукції через порти України. У змінах також передбачено можливість використання ЕКА акредитивної форми розрахунків. Відповідні операції здійснюватимуться з метою реалізації вимог постанови Кабінету Міністрів України від 02.11.2022 р. № 1140 «Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету для гарантування безпеки судноплавства та сприяння стабільності морських перевезень»;

– розширено перелік послуг, для оплати яких дозволено здійснювати транскордонні перекази громадянам, включаючи учасників бойових дій, які внаслідок збройної агресії Росії проти України потребують лікування або відновлення здоров'я за межами України. До відповідного переліку додано супутні додаткові послуги, пов'язані з процесом лікування / реабілітації в медичних закладах іноземних держав, які є його невід'ємною частиною;

– дозволено оплату послуг, що є необхідними для створення належних умов для навчання студентів за кордоном. Зокрема: оплату за проживання, отримання візи на період навчання, трансферів від гуртожитку до навчальних офісів, харчування, страху-

вання, медичних послуг в разі необхідності надання невідкладної медичної допомоги.

Висновки. Економіка України перебуває під впливом системи чинників, які перешкоджають дії ринкових сил і суттєво посилюють регулюючу функцію держави. Бізнес-активність гальмується ризиками безпеки, додатковими проблемами збуту та логістики, перебоями з енергопостачанням, дефіцитом кваліфікованих трудових ресурсів. Значна частина товарів та послуг виробляються для фронту, що не дає економічно продуктивного ефекту в процесі їх використання. Тобто фактично із-за дії ситуативних воєнних шоків тиск на систему оподаткування, банківське регулювання значно перевищує фундаментально обумовлений рівень, якби економіка працювала на рівні свого потенціалу. Це ускладнює процес валютного регулювання і оподаткування грошового обігу.

Література

1. Болдовська К.П., Ковальова Т.В., Пеняк Ю.С. Особливості обліку, оподаткування і подання звітності з операцій зовнішньоекономічної діяльності у контексті новацій податкового законодавства. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-02/2023-7-09-02>.
2. Плекан М.В., Мартинюк В.П. Особливості обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій в умовах війни. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1932>.
3. Панасюк В., Птащенко О., Клак О., Трубіцина О. Експортно-імпортні операції: реалії обліку та оподаткування в умовах воєнного стану. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/07/1-2023-3.pdf>.
4. Податковий кодекс України: закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» від 09.03.2022 р. № 236.

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text>.

6. Постанова Правління Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» від 24.02.2022 р. № 18. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.

7. Стратегія пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/files/RoyFIQaSmKIWScQ>.

References

1. Boldovska, K.P., Kovaliova, T.V., & Peniak, Yu.S. (2023). Osoblyvosti obliku, opodatkuvannia ta podannya zvitnosti z operatsiy zovnishnioekonomichnoyi diialnosti v konteksti novatsiy podatkovoho zakonodavstva. Retrieved from <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-02/2023-7-09-02>.
2. Plekan, M.V., & Martyniuk, V.P. Osoblyvosti obliku ta opodatkuvannia eksportno-importnykh operatsiy v umovakh viyny. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1932>.
3. Panasiuk, V., Ptashchenko, O., Klak, O., & Trubitsyna, O. (2023). Eksportno-importni operatsiyi: realiyi obliku ta opodatkuvannia v umovakh voiennoho stanu. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/07/1-2023-3.pdf>
4. Podatkovyy kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 02.12.2010 No. 2755-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia mytnoho oformlennia okremykh tovariv, shcho vyvozyatsia na mytnu terytoriiu Ukrainy za period diy voiennoho stanu» vid 09.03.2022 No. 236 Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text>.
6. Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy «Pro robotu bankivskoyi systemy u period zaprovadzhennia voyennoho stanu» vid 24.02.2022 No. 18. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
7. Stratehiya pom'iakshennia valiutnykh obmezhen, perekhodu do bilshoyi hnuchkosti obminnoho kursu ta povernennia do inflatsiynoho tarhetuvannia. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/files/RoyFIQaSmKIWScQ>.

FEATURES OF TAXATION AND BANKING TRANSACTIONS REGDULATION IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES UNDER MARTIAL LAW

M. Yu. Chik, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Lviv University of Trade and Economics, R. V. Boyko, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Lviv University of Trade and Economics

Methods. During the research, the authors of the article used the following methods of scientific research. Analysis and synthesis – in the research of the provisions of normative legal acts of Ukraine, which determine the basic principles of conducting foreign economic activities of economic entities. Systematic approach – when identifying factors that influence the implementation of foreign economic activity by Ukrainian enterprises. General and specific – in the process of identifying the specifics of accounting and taxation of operations carried out in the field of foreign economic activities of enterprises under martial law.

Results. The article examines the specifics of taxation of foreign economic activity in the economic space. It has been demonstrated that the correct organization of the taxation system in the country is a necessary condition for its effective implementation, especially during martial law. The normative legal acts of Ukraine, which determine the basic principles of conducting foreign economic activity, have been analyzed. There have been analyzed main actions of the National Bank of Ukraine, which were implemented in order to regulate the practice of mass withdrawal of cash from the banking system under martial law conditions, as well as the implementation of speculative operations through the purchase of foreign currency abroad at a rate that is significantly different from the currency rate in the country.

The system of factors influencing the foreign economic activities of enterprises is singled out which are related to the specifics of the martial law in Ukraine. These include security risks, sales problems of the bulk of goods and services, logistics complications, power outages, shortage of qualified labor resources on the domestic labor market. It has been demonstrated that these factors significantly strengthen the regulatory function of the state.

Novelty. The macroeconomic effect of the war shock is described, which affects the economic system and leads to the strengthening of banking regulation, the actual level of which significantly exceeds the fundamentally determined one. This complicates the process of currency regulation and taxation in Ukraine.

Practical value. The results of the research can be useful for Ukrainian enterprises that carry out foreign economic activity and seek to increase its effectiveness under the influence of negative factors associated with martial law.

Keywords: foreign economic activities, taxation, banking regulation, legislation, banking regulation, exchange rate, National Bank of Ukraine, speculative operations, martial law, economic space.

Надійшла до редакції 30.08.24 р.